

DEJSTVO NIŽIH TAKTIČKIH JEDINICA U BLISKOJ BORBI

Poslednjih godina manje se piše o značaju i problemima bliske borbe, a posebno su retke detaljnije analize iz ovog domena. Da li je to zbog toga što se smatra da su ta pitanja dovoljno poznata, što nema nekih senzacionalnijih otkrića, ili zbog toga što su borbena sredstva za masovno uništavanje potisnula u zasenak ostala, pa i ovo pitanje? Bilo koji uzrok da je u pitanju, realnost nas upućuje da kroz pisanu reč i druge oblike spoznaje odražavamo stvarne odnose i vrednosti svih elemenata borbe, kako to ona zaslužuju: po masi, kvalitetu, nameni i realnim mogućnostima. U članku će se tretirati neka pitanja, isključivo iz domena bliske borbe, a posebno vatre kao jednog od dominantnih faktora bliske borbe i borbe uopšte.

ZNAČAJ BLISKE BORBE

Totalni ratovi se karakterišu, pre svega, neposrednim sudarima nižih taktičkih jedinica. Ni budući rat neće bitno izmeniti ovu osnovnu karakteristiku. Ono što se, u ovom pogledu menja — u suštini je posledica osavremenjivanja jedinica koje učestvuju u bliskoj borbi, o čemu će kasnije biti reči.

Sredstva za masovno uništavanje, ma koliko bila razorna, ne mogu sama izvojevati pobedu nad neprijateljem. Konačna odluka će, ipak, biti donesena u neposrednim sudarima protivnika na bojnopolju, čak da tu i ne bude najveći broj gubitaka. Drugim rečima, čete i bataljoni kada se uhvate u koštac sa protivnikom, najčešće vatrom sopstvenog naoružanja u bliskoj borbi rešavaju njen ishod. Vatra svih ostalih borbenih sredstava primenjuje se, uglavnom, van domena bliske borbe i ima za cilj da se bliska borba završi što brže i što uspešnije.

Pešadija je još uvek najmasovniji rod vojske. U najsavremenije opremljenim pešadijskim divizijama do 80% ljudstva naoružano je lakim pešadijskim naoružanjem, kao osnovnim oružjem. U pešadijskim bataljonima taj je procenat veći i može iznositi 90 i više procenata. A šta tek da se kaže za masovne ratne armije i ratne uslove? Sigurno je da će ti odnosi nužno ići u prilog pešadiji i lakom naoružanju. To uslovljava ogromna masa ljudi, složenost obuke, ograničene mogućnosti za proizvodnju skuplje i savremenije borbene tehnike, njeno održavanje, pothranjivanje i slično. S druge strane, uspešno dejstvo teške tehnike ograničeno je konfiguracijom zemljišta i to na dosta prostranim područjima. Sve to ukazuje na

osobit značaj bliske borbe, čiji su osnovni nosioci niže pešadijske jedinice.

NAORUŽANJE PEŠADIJSKIH JEDINICA I NJIHOVE MOGUĆNOSTI U BLISKOJ BORBI

Opšti napredak u nauci i tehnici imao je velikog odraza i na opremanje pešadijskih jedinica savremenim borbenim sredstvima. Pre svega, to više nisu jedinice sa oskudnim i jednostranim vatrenim mogućnostima, ograničenom pokretljivošću, sa većom ili isključivom zavisnošću od drugih rodova u nekim pitanjima i sl. Evo o tome nešto konkretnije, u najkraćim crtama.

a) Naoružanje

Streljačko naoružanje je kod većine armija novo i kvalitetnije. U naoružanje jedinica uvedene su poluautomatske i automatske puške (u nekim armijama su isključivo automatske puške), kao osnovno i najmasovnije streljačko oružje. Za pušku, automat i puškomitraljez (negde i za mitraljez) izrađen je jedinstveni metak. Savremene pešadijske jedinice su opremljene dvocevnim i četvorocevnim protivavionskim mitraljezima — kalibra 12,7 i 14,5 mm, a težina oružja je smanjena do jedne trećine u odnosu na odgovarajuće staro oružje i dr. Broj automata, a ponegde i puškomitraljeza, opada zbog uvođenja poluautomatskih i automatskih pušaka.

Protivtenkovska oružja i oruđa su postala brojnija i kvalitetnija. Uvedena su nova, neka su modifikovana, a izbačena strana, pre svega glomazna oruđa. U suštini se radi o lakšim i efikasnijim oruđima i njihovom većem broju u nižim pešadijskim i drugim jedinicama. Tu spadaju: ručni reaktivni bacači, kao najbrojnija, najlakša i vrlo efikasna pt-sredstva za gađanje na manjim odstojanjima; bestrzajni topovi, kalibra 75 — 106 mm male težine, dovoljne preciznosti i zadovoljavajuće efikasnosti u borbi protiv oklopnih ciljeva na odstojanjima do 1.000 metara; u pukovima (negde i pešadijskim bataljonima) postoje protivtenkovski i samohodni topovi, vođene protivtenkovske rakete i srednji tenkovi. Najkvalitetnija protivoklopna borbeno sredstvo, pre svega, služe za manevar iz dubine na ugroženim pravcima.

Ostala oružja i oruđa u nižim jedinicama uglavnom su zadržala osnovna obeležja iz drugog svetskog rata, i brojno i kvalitetno. Tu spadaju: minobacači 60, 81, 82, 106 i 120 mm; bazuke, ručne bombe i trombloni. Zaslužuje pažnju uvođenje minobacača 106 i 120 mm u naoružanje pešadijskih bataljona.

b) Preciznost gađanja

Mada preciznost gađanja zavisi i od subjektivnih faktora, posebno kada se radi o bliskoj borbi (obučenosť posluge, njena odvaž-

nost i prisebnost), ipak su dominantna konstrukciona rešenja, odnosno nišanske sprave i druga oprema koja uslovljavaju preciznost gađanja. Odmah da naglasim da u ovom pogledu nisu postignuti zadovoljavajući rezultati, kako se to očekivalo i kako to zahtevaju potrebe borbe.

Osnovno sredstvo, do sada poznato, koje omogućava preciznije gađanje danju na većim daljinama je optički nišan koji se u malom broju nalazi u jedinicama skoro svih armija. Šta više, za paža se da optičkih nišana, u nekim tehnički opremljenim armijama, ima veoma malo (100 — 200 u diviziji).

Za preciznost gađanja noću služe uređaji koji rade na principu infra-crvenih zraka. Postoji petnaestak poznatih nišanskih uređaja za noćno gađanje streljačkim i drugim oruđima. Oni rade na principu aktivnog ili pasivnog dejstva (tendencija razvoja je na onima koji rade na principima pasivnog dejstva, zbog boljeg maskiranja).

Osnovne karakteristike i mogućnosti ovih uređaja mogle bi se svesti na sledeće: teški su, skupi, malog dometa i ima teškoća u njihovom napajanju električnom energijom. Ove slabosti su naročito izražene kada se radi o oruđima koja ne dejstvuju iz vozila. Za oružja i oruđa ugrađena na borbenim vozilima, a snabdevena ovim uređajima, ne postavlja se problem težine i napajanja električnom energijom. Koliko je do sada poznato domet ovih uređaja, za streljačko naoružanje, iznosi 100 do 300 m, teški su 7 do 15 kg, povećanje optičkog sistema je oko 3 puta, a vidno polje im je oko 12°. Uređaji na oruđima u borbenim vozilima su teži i imaju domet oko 500 i više metara.

Dakle, rezultata ima, ali verovatno niko nije ovim zadovoljan pa treba očekivati brže korake i efikasnija rešenja. Međutim, postoje mišljenja prema kojima je masa bitan faktor, a ne toliko preciznost pešadijske vatre, posebno streljačke. Ovo utoliko pre što su željene gustine već sasvim ostvarljive, dok to nije slučaj i sa preciznošću gađanja. Ipak, prema ovom pitanju treba biti obazriv, jer postoje indicije da se najnovija dostignuća u domenu infra-crvene tehnike, posebno uređaja koji rade na principu pasivnog dejstva, čuvaju u najvećoj tajnosti. Najzad, poznato je da su savremeni tenkovi, samohodna i druga oruđa snabdeveni uređajima za noćno gađanje.

c) Pokretljivost i žilavost

Pešadijske jedinice, naročito one van borbe, dostigle su sasvim zadovoljavajuću pokretljivost. Većina pešadijskih, pogotovu motomehanizovanih jedinica prevozi se vlastitim transportnim sredstvima. Pokretljivost pešadijskih jedinica neposredno u borbi nije se bitnije poboljšala, ali se to pitanje ne može generalisati. To znači, pre svega, od mogućnosti opremanja jedinica savremenijim naoružanjem i odgovarajućim transportnim tehničkim sredstvima, od namene i zemljišta na kome se upotrebljavaju i od jačine i načina dejstva protivnika.

Motomehanizovane i oklopne jedinice mogu postići visok tempo u napadu i veliku žilavost u odbrani na ravničastom i srednje prohodnom zemljištu. Pri tome treba imati u vidu da su te jedinice i njihova borbena sredstva uglavnom na guseničarima i da su nameњene za dejstva na glavnim pravcima i na zemljištu gde njihova moć može doći više do izražaja.

Pešadijske jedinice u armijama raznih zemalja su veoma neujednačene. Ima ih takvog sastava, naoružanja i tehničke opremljenosti kao na nivou drugog svetskog rata, pa do onih koje se približavaju (po sastavu i kvalitetu) motomehanizovanim jedinicama. Karakteristično je za većinu ovih jedinica da im sadašnja tehnička baza, naročito transportna sredstva, na srednje ispresecanom i brdsko-planinskom zemljištu ne doprinose većoj pokretljivosti i tempu dejstva, naročito u borbi sa žilavim i umešnim protivnikom. U težim zemljišnim uslovima takva tehnika može da postane i kočnica u dejstvima.

Pokretljivost brdsko-planinskih jedinica zasniva se na pogodnoj i lakšoj opremi, smanjenju težine oružja i oruđa i korišćenju automobilskog transporta gde je to moguće. Važno je zapaziti da se u dejstvima ovih jedinica više računa na helikoptere: za prenos ljudstva, oruđa, municije, za izviđanje, za vatrenu podršku u borbi i slično.

Ovih nekoliko karakteristika pešadijskih i drugih jedinica istakao sam, pre svega, zbog sagledavanja kako se to odražava na blisku borbu. Mislim da je, u vezi s tim, najvažnije sledeće:

— postoje sasvim realne mogućnosti da se većina pešadijskih jedinica prevozi na motornim vozilima sve do njihovog stupanja u blisku borbu, a to znači da se mogu brzo približiti bojnom polju i odmorne stupiti u blisku borbu;

— motomehanizovane jedinice, naročito u napadu na manevarskom zemljištu, (gde nije jaka protivoklopna vatra), mogu uspešno dejstvovati i bez napuštanja borbenih vozila;

— broj tenkova i oklopnih transporterata koji neposredno učestvuju u bliskoj borbi znatno se povećao, a gde to zemljišni uslovi dopuštaju oni će biti i osnovni nosioci bliske borbe. To je veoma važan elemenat, jer pored jake i raznovrsne vatre ta sredstva su neosetljiva na streljačku vatru, brže se kreću, manevrišu, ostvaruju veći tempo u napadu a time otežavaju braniocu da se sredi, dok u odbrani čine glavni element njene žilavosti. Ako se ovome doda da se sve veći broj oruđa za neposrednu podršku nalazi u oklopu ili na drugim pogodnim vozilima koja se kreću i van puteva, sasvim je jasno da su osobine većeg broja ciljeva u bliskoj borbi bitnije izmenjene. Problem se sastoji u tome kako obezbediti da ova veoma kvalitetna sredstva odigraju odlučujuću ulogu u bliskoj borbi, odnosno kako u tome onemogućiti protivnika. Ovo su pitanja koja u sve većoj meri zaokupljaju one koji se bave problemima bliske borbe.

d) Značaj zaprečavanja, savlađivanja prepreka i utvrđivanja

Sasvim je izvesno da su vatra, prepreke i utvrđenja u odbrani osnovni stubovi njene snage i žilavosti. Bilo koji od njih da bude oslabljen ili zanemaren, ozbiljno se dovodi u pitanje vrednost odbrane u celini. Primat vatre je neosporan, ali je optimalne rezultate vatre moguće postići samo ako se ima solidan oslonac na ostalim elementima. Nije ni potrebno posebno naglašavati da će napadač sa moćnom borbenom tehnikom često više zazirati od braniočevih prepreka nego od drugih faktora. To je sasvim razumljivo, jer to podmuklo oružje usporava tempo, nanosi gubitke, kanališe dejstva u neželjenim pravcima i ima jako psihološko dejstvo.

Fizionomija borbe je takva da imperativno nameće potrebu zaprečavanja, odnosno pravljenje prolaza u preprekama, za najkraće moguće vreme. Ručno obavljanje ovih poslova je prevaziđeno, naročito gde se očekuju brza, snažna i dinamična dejstva. Ilustracije radi, navodimo sledeći primer i upoređenje: inžinjerijska četa, za jedan radni dan može da postavi 2.250 — 3.000 protivtenkovskih mina, tj. minsko polje dubine 100 m i dužine 2,5 — 3 km. Za isto vreme minopolagačem se može postaviti oko 10.000 mina, odnosno minskih polja u dužini oko 10 km.

Slično je i sa pravljenjem prolaza kroz minska polja. Odeljenju pionira potrebno je oko 4 časa da napravi prolaz širine 5—6 m u minskom polju, dubine 100 m. Isti takav prolaz naprave tri čistača mina za svega 4 — 5 minuta.

Za utvrđivanje, problem se u suštini svodi na ručni ili mašinski rad. Najbolje je da se i ovde poslužimo primerom i upoređenjem: pešadijskom bataljonu za potpuno uređenje bataljanskog čvora odbrane potrebno je oko 20 bataljanskih radnih dana (kada se radovi izvode ručno); ako se u te radove uključi odgovarajući broj inžinjerijskih mašina, potrebno je svega pet bataljanskih radnih dana, a ako se bataljanski rejon uređuje u sistemu vodnih otpornih tačaka — potrebno je svega oko dva dana.

Ono što je dobrim delom već učinjeno i čemu treba težiti, to je da mašinski rad — pri zaprečavanju, utvrđivanju i savlađivanju prepreka — dominira u jedinicama namenjenim za dejstvo na ravničastom i manevarskom zemljištu. To su i najveće potrebe, i kapacitet mašina se može maksimalno iskoristiti. Posebno je pitanje: na kome komandnom stepenu i kakve inžinjerijske mašine imati? Izgleda da su sazreli uslovi, a potrebe borbe to nameću, da se divizije i brigade, pa i pešadijski pukovi solidnije kompletiraju inžinjerijskim mašinama, tako da i bataljoni (bar oni na težištu dejstva) mogu na njih računati.

VATRENE MOGUĆNOSTI PEŠADIJSKIH JEDINICA

Vatra je, svakako, najvažniji elemenat bliske borbe, pa smatram da je potrebno svestranije osvetliti ovo pitanje, iako je to dosta teško. Naime, postoje velike razlike u organizaciji pešadijskih jedinica, u brojnom stanju, sastavu, broju, vrsti i kvalitetu oružja

i oruđa. Nemoguće je (iz više razloga) sve te razlike posebno obrađivati, a s druge strane bilo bi suviše jednostrano obradu zasnivati na jednoj varijanti, odnosno na jedinici jedne armije. Pošto sam od toga da je pešadijski bataljon relativno standardna i osnovna samostalija jedinica, koja se jednovremeno angažuje i koja je nosilac bliske borbe. Inače bataljon služi i kao proračunska jedinica, pa je i najlogičnije da i u ovoj prilici uzmemo bataljon kao osnovu za sagledavanje problema pešadijske vatre.

a) Brojno stanje pešadijskog bataljona

Ranije nije bilo velikih razlika u brojnom stanju ove izrazito standardne jedinice. Danas se međutim brojno stanje bataljona u raznim armijama kreće od 300 do preko 1.000 ljudi. Na prvi pogled logično bi bilo zaključiti da je suština u tome da su brojna stanja manja u bataljonima koji su bolje naoružani i opremljeni, odnosno da su veća tamo gde je tehnička baza slabija. Ili, pak, da su brojna stanja veća u brdskim formacijama, odnosno manja u pešadijskim i motomehanizovanim jedinicama. Međutim, suština nije u tome (ti elementi imaju sekundarni značaj) već, izgleda, u koncepcijama i rešenjima u okviru pojedinih zemalja, odnosno grupa zemalja. Činjenica je da se u armijama zapadnih zemalja brojno stanje bataljona kreće od 700 do 850 ljudi, a kod nekih i više. Verovatno se radi i o tome što se kod njih još uvek pridaje značaj masi i njenoj koheziji u borbi, čemu su uzrok i elementi psihološke prirode.

b) Vatrene mogućnosti

Velike su razlike u broju metaka koje je moguće ispaliti u jednom minutu iz streljačkog naoružanja pešadijskih bataljona (ponegde i trostruke). Ima bataljona koji izbacuju oko 20.000, pa do onih koji mogu izbaciti do 60.000 zrna u minutu. Razlike se javljaju zbog različitih brojnih stanja i kvaliteta oružja. Koliko je to, ipak, relativno neka nam pokaže i ovaj primer: jedan bataljon od 300 ljudi izbacuje za minutu 25.000 zrna, a drugi od 800 ljudi izbacuje 55.000 zrna. Razlika je, dakle, ogromna. Kada pogledamo koliko prosečno zrna dolazi na jednog vojnika, dobićemo sasvim drugu sliku. U prvom slučaju imamo oko 83, a u drugom oko 69 zrna. Prema tome, ako računamo broj zrna prema broju vojnika dobijamo realniju sliku o vatrenim mogućnostima. Na ovo nas upućuju velike razlike u brojnom stanju, kao i to da gde je veća masa ljudi teže je celishodno upravljati vatrom i maksimalno iskoristiti njene mogućnosti.

Razume se da su ovo samo teoretske mogućnosti u pogledu broja ispaljenih zrna, i da je to praktično neostvarljivo, što se vidi iz narednog pregleda.

U tablici je, prikazan globalan, ali približno realan proračun i struktura streljačke vatre jednog pešadijskog bataljona u odbrani (prosečnog brojnog stanja i vatrenih mogućnosti).

Prosečna gustina zrna na dužni metar u minutu zasniva se na jednovremenom otvaranju vatre svih vatrenih sredstava vodova prve linije, puškomitraljeza iz vodova druge linije i dve trećine mitraljeza sa kojima bataljon raspolaže. Računalo se sa punim brojnim

Jedinica i širina fronta	Ukupne vatrene mogućnosti u minutu	Broj vodova		Praktično ostvarljiv broj zrna u minutu ispred prednjeg kraja	Prosečna gustina zrna na dužni metar u minutu	Struktura i gustina vatre po dubini, prema uspešnom dejstvu oružja			
		U prvoj liniji	U drugoj liniji			Do 200 m (automati i p-m iz druge linije)	Do 500 m (sve vrste pušaka)	Do 800 m (puškomitraljezi)	Do 1000 m (mitraljezi)
pešadijski bataljon 3 km	40.500	5	2	23.250	7,7	1,3 + 6,4 =7,7	5,1 + 1,3 =6,4	1 + 0,3 =1,3	0,3

stanjem i bez odbitka gubitaka. Tako bi stvarna gustina vatre bila manja od prikazane. Kada je reč o gustini vatre, ovde je iskazana ravnomerna gustina na celoj širini fronta. U stvarnim situacijama gustina vatre na težištu odbrane biće svakako veća, na račun slabljenja vatre na manje važnim pravcima.

U datoj tablici posebno je interesantna struktura streljačke vatre, a naročito sledeće: gustina vatre preko 500 metara je izrazito mala, automati su u odnosu na poluautomatske i automatske puške necelishodni (zbog izrazito malog dometa), i veća gustina vatre na kraćim a manja na većim odstojanjima više odgovara potrebama borbe na ispresecanom i brdsko-planinskom, nego na ravničastom zemljištu. Ovo poslednje ima, donekle, opravdanja zbog toga što do sada nisu postignuta zadovoljavajuća rešenja da se iz streljačkog naoružanja postigne neophodna preciznost na većim odstojanjima, kao i zbog toga što se na većim odstojanjima računa sa vatrom artiljerije, minobacača i drugih sredstava. Ipak, nedostatak gušće vatre na ovim odstojanjima predstavlja minus za pešadijske jedinice.

Ova struktura vatre pokazuje da je najveća gustina i preciznost vatre na daljini 200 m ispred prednjeg kraja odbrane. To nas upućuje na dva zaključka: prvi, da branilac u toj zoni treba da postavlja protivpešadijske prepreke, ne samo zbog toga što je tu najgušća vatra nego i zbog činjenice što napadač kada mu pešadija priđe na to odstojanje mora da prenosi vatru artiljerije u dubinu odbrane, tako da vatra branioca, objektivno, može biti i gušća i preciznija, i drugo, ovaj pojas za napadača predstavlja veoma kritičnu tačku, naročito kada ne raspolaže dovoljnim brojem tenkova koji bi predvodili pešadiju.

*

Savremena motomehanizovana divizija ima oko 1.000 guseničara: tenkova, oklopnih transportera i samohodnih oruđa, a pešadijska

divizija oko 200 takvih borbenih sredstava. Samo iz ovih podataka može se videti koliki je značaj protivoklopne vatre. Ovo su činioci koje treba imati na umu, posebno kada se deštuje na ravničastom i manje ispresecanom zemljištu. Jer, više uopšte nije sporno da će u takvim uslovima oklopna borbeno sredstvo biti izraziti nosioci bliske borbe.

Dok su osnovne odlike i mogućnosti oklopnih borbenih sredstava približno iste u svim armijama (debljina oklopa, naoružanje, pokretljivost na bojnopolju i dr.), dotle su protivoklopna borbeno sredstvo veoma različita u vrstama, težini, dometu, probojnosti oklopa i broju oruđa u pešadijskim i drugim jedinicama. Zbog toga je teško naći zajednički imenitelj za sva protivoklopna sredstva i za organizaciju protivoklopne vatre, pa je za svaki konkretan slučaj potrebno ceniti situaciju, vršiti proračun i donositi adekvatno rešenje. Ipak, postoje grupe srodnih protivtenkovskih oruđa i približnih mogućnosti, pa ćemo izneti osnovne komponente ovog problema.

Prvo, za dejstvo na manjim odstojanjima (do 400 m) upotrebljavaju se ručni bacači, bazuke i tzv. protivtenkovska raketna oruđa. Za sve njih je karakteristično sledeće: mali domet (najuspešniji na 200 m), probojnost zadovoljavajuća (od 200 do 300 mm), srednja preciznost gađanja (zavisi od uvežbanosti i odvažnosti posluge) i mala težina (oko 3—4 kg). Ova oruđa su spuštana do najnižih jedinica, ali je njihov broj u pešadijskim bataljonima različit i kreće se od desetak pa čak i do 150 komada (jedne ili više navedenih vrsta).

Drugo, za dejstva na takozvanim srednjim i većim odstojanjima (500 — 2.000 m) glavni predstavnici protivoklopne vatre su bestrajni topovi, samohodna oruđa, tenkovi i protivtenkovske vođene rakete.

Bestrajni topovi, naročito kalibra preko 80 mm su veoma pogodna protivoklopna oruđa: male su težine (100 — 150 kg), zadovoljavajuće probojnosti dometa i preciznosti gađanja. Uz to, mogu da deštuje sa lakog vozila ili sa zemlje. Nedostatak im je što se pri dejstvu demaskiraju i moraju se češće premeštati.

Samohodna oruđa od 90 do 105 mm ispoljavaju poseban kvalitet u protivoklopnoj odbrani, imaju zadovoljavajuću preciznost, veliki domet i probojnosti, pokretljiva su i manje osetljiva na vatru protivnika. Ipak, treba naglasiti da je budućnost samohodnih oruđa mala. Osnovni razlog za to su savremeni tenkovi kao univerzalna borbeno sredstvo, a posebno kao protivtenkovska sredstva. Dovoljno je istaći da tenkovi imaju deblji oklop, topove kalibra 100 i više mm, savremene nišanske sprave i slično, što im omogućava uspešno gađanje tenkova na daljinama do 2.000 m.

Protivtenkovske vođene rakete imaju dosta pozitivnih karakteristika, ali imaju i nedostataka. Na većim odstojanjima imaju veliku preciznost (verovatnoća pogađanja 60 — 80%), jednim pogotkom uništavaju oklopno vozilo i njegovu posadu i što su male težine (kod većine od 2 do 20 kg). Nedostaci protivtenkovskih vođenih raketa su: osetljivost na protivničku vatru, složeno rukovanje, ne mogu gađati na manjim odstojanjima, smanjena im je preciznost ga-

danja u nepovoljnim vremenskim uslovima i veoma su skupe. Ipak se ova sredstva sve više uvode u jedinice, ponegde i u pešadijske bataljone. Pored ovih raketa (dometa 2.000 m), proizvode se i uvode u jedinice i protivtenkovske rakete većeg dometa (do 6.000 m). I ove rakete su relativno male težine (20 — 75 kg), i pretežno dejstvuju sa lansirnih uređaja koji su montirani na oklopna ili terenska vozila. Protivtenkovske vođene rakete imaju prednost nad drugim pt-sredstvima u tome što znatno slabe vatru tenkovskih oruđa protivnika, koja je na ravničastom zemljištu veoma efikasna i sa odstojanja 2.000 — 3.000 m.

Načelno se sa jednog vatrenog položaja ispaljuje jedno punjenje, a posle ponovnog punjenja poseda se naredni ili rezervni vatreni položaj.

Pri organizaciji odbrane na važnom pravcu, na ravničastom zemljištu, pešadijski bataljon može očekivati 60 — 100 oklopnih vozila neprijatelja (tenkova, oklopnih transportera, samohodnih oruđa i drugih oklopnih sredstava).

Da bi se uspešno suprotstavio oklopnim borbenim sredstvima, bataljonu bi bilo potrebno: za odstojanja 1.000 — 2.000 m 4—6 protivtenkovskih oruđa, za odstojanja do 1.000 m 10 — 15 oruđa i za blisku borbu oko 20 — 30 oruđa. Ako se uzme u obzir vreme koje je potrebno napadaču da savlada navedena odstojanja (vrsta, domet, brzina i tačnost gađanja vlastitih protivoklopnih sredstava), realno je očekivati da se može uništiti (izbaciti iz borbe) oko jedne trećine oklopnih borbenih sredstava (računajući i na efekat protivoklopnih prepreka). Napominjem da ima proračuna koji se zasnivaju na pojedinačnim i više teoretskim mogućnostima oruđa, pa se dolazi i do nereálnih rezultata, što je u praksi neostvarljivo. Samo da napomenem da su oruđa koja nemaju oklop osetljiva na neprijateljsku vatru, da mnoga od njih moraju češće da se premeštaju i da skoro sva imaju položenu putanju, pa sve to ograničava i umanjuje njihove učinke. Pod pretpostavkom da se do prednjeg kraja odbrane izbaci iz borbe 30% oklopnih sredstava protivnika, ostaje još mnogo oklopnih sredstava iz prvog ešelona i onih koja će biti naknadno uvedena u borbu. Zbog toga značaj i oštrina borbe protiv oklopnih sredstava kroz dubinu odbrane se nastavlja. Ona je i dalje primarna ne samo za protivoklopne već i za pešadijske i druge jedinice.

Uzet je primer odbrane, mada se pešadijske i druge jedinice i u napadu sreću sa sličnim problemima. Naime, uspeh u napadu će, pre svega, zavisiti od uspešne borbe protiv oklopnih sredstava neprijatelja, često baš u bliskoj borbi. U tom domenu, glavni preduslovi za uspeh su vlastita oklopna i protivoklopna sredstva, efikasno savlađivanje prepreka, kao i kompaktnost borbenog poretka, odnosno svih delova koji učestvuju u bliskoj borbi.

Na ispresecanom i brdsko-planinskom zemljištu lakše se može suprotstaviti neprijateljevim oklopnim sredstvima. Njihova dejstva su kanalisana, uglavnom, u zahvatu puteva, pa je lakše izvršiti zaprečavanje. Sem toga moguće je grupisati veći broj protivoklopnih sredstava na ugroženim pravcima i veća je verovatnoća poga-

danja zbog ograničenog manevra i manje pokretljivosti oklopnih sredstava. Ipak i u ovakvim uslovima je opasno potceniti mogućnosti neprijatelja. Treba polaziti od toga da su pešadijske jedinice, čak i brdske, opremljene oklopnom tehnikom i da će je upotrebljavati gde god za to postoje i minimalni uslovi.

Na osnovu iznetog o protivoklopnim sredstvima, mogu se izvući i neki načelni zaključci, kao:

— veliki broj oklopnih ciljeva na bojištu povećao je broj i značaj protivoklopnih sredstava (po vrstama, broju i kvalitetu). Sve je veći broj efikasnih i lakih pt-sredstava, pre svega u osnovnim jedinicama (bataljonima) koje vode blisku borbu;

— kvalitet novih pt-oruđa omogućava vođenje uspešne borbe protiv oklopnih borbenih sredstava na većim odstojanjima, što je doskora predstavljalo jedan od najvećih problema protivoklopne odbrane. Posebno treba uočiti da se najveća gustina i najbolji efekti vatre iz ovih oruđa postižu na daljinama 800 — 1.200 m;

— oruđa za blisku borbu protiv oklopnih ciljeva dobijaju naročiti značaj na ispresecanom zemljištu i pri vođenju borbe u dubini, jer u tim uslovima ostala sredstva teže dolaze do izražaja;

— za borbu protiv oklopnih transportera na srednjim i većim odstojanjima (u pešadijskim bataljonima) dobro bi došlo neko višesevno oruđe, sposobno da uspešno gađa oklopne transportere na odstojanju oko 1.000 m. Od velikog je značaja naneti neprijatelju gubitke u oklopnim transporterima, odnosno odvojiti pešadiju od tenkova i prisiliti je da se kroz zonu streljačke vatre kreće peške;

— da protivoklopna vatra bude usklađena sa protivoklopnim preprekama i da tu bude najjača. Pored toga, potrebno je odrediti najefikasnija sredstva za dejstvo na tenkove čistače mina, a ukoliko je prolaz napravljen prvenstveno treba gađati čeonu tenk dok prolazi kroz prepreke, i

— treba računati da će protivnik češće upotrebljavati oklopna sredstva noću, koja su opremljena uređajima za osmatranje i gađanje, pogotovu tamo gde suprotna strana ne raspolaže takvim uređajima. Pored drugih mera (osvetljavanje, zaprečavanje, dejstva na kratkim odstojanjima), neophodno je protivoklopna oruđa, bar ona za dejstvo na srednjim odstojanjima, opremiti priborom za gađanje noću. Inače, ovaj elemenat treba uvek da bude prisutan pri proceni situacije i organizaciji protivoklopne vatre.

c) Realnost pri proračunu vatrenih mogućnosti

Može se reći da se ovom pitanju prilazi na različite načine, a u domenu taktike — posebno kod nižih jedinica — dosta neprecizno a time i nerealno.

U poslednje vreme prelazi u naviku da se vatrene mogućnosti mere i izražavaju u tonama čelika koju jedna jedinica može da izbaci iz celokupnog naoružanja u minutu. Takva merila imaju svoju vrednost u globalnim procenama i upoređenjima, pre svega u domenu operatike. U domenu taktike, naročito kod nižih jedinica, to stvarno nema praktičnih vrednosti, sem opšte spoznaje u teo-

retskom smislu. Precizniji proračuni vatre ređe se rade. Umesto toga, obično se zadovoljava proračunom brojnog odnosa snaga i važnijih vatrenih sredstava. Ovo se može prihvatiti kada su u pitanju borbena sredstva istih ili bar sličnih kvaliteta i mogućnosti, ali su to ređi slučajevi. Ne može biti svejedno da li, na primer, tenkovi imaju IC-uređaje (za vožnju, odnosno za gađanje noću), da li su opremljeni za savlađivanje vodenih prepreka; zatim i kod drugih oruđa postoje razlike u brzini gađanja, dometu, preciznosti i drugo, a sve to ima ili može imati uticaja na blisku borbu. U vezi sa ovim, važno je da se ne iskazuju samo uskupne vatrene mogućnosti neke jedinice (broj zrna u minutu), već je daleko važnije doći do zaključka: koliko ta jedinica, i u kom periodu borbe realno može ostvariti vatru i na kojim daljinama. Potrebno je ići još i dalje, jer su realne vatrene mogućnosti uslovljene žilavošću vatrenih sredstava (da li su na oklopu, stepen inženjerijskog uređenja i dr.), zemljištem (kako ono utiče na osmatranje, domet i preciznost gađanja), obučenošću posluga oruđa i slično. Sve su to neophodni elementi pri proceni i upoređenju, naročito na nivou nižih taktičkih jedinica, i tek na osnovu toga je moguće praviti realne kombinacije i tražiti najbolja rešenja za konkretan slučaj. Površnost u ovom radu izlaže jedinice u bliskoj borbi raznim iskušenjima, često i veoma negativnim posledicama.

*

S obzirom da je tema o kojoj je reč veoma obimna i da sama sadrži čitav kompleks pitanja, želja mi je bila da ukažem samo na neka, po mom mišljenju, trenutno aktuelna pitanja iz domena nižih jedinica, prvenstveno pešadijskih, koje vode blisku borbu.

Na osnovu spoznaje da se u bliskoj borbi rešava pitanje pobeđe ili poraza i da su niže taktičke jedinice, najčešće osnovni nosilac te borbe, onda je stalno aktuelno pitanje njihove opremljenosti, u skladu sa namenom i zadacima. Evidentno je da blisku borbu na ravničastom i manevarskom zemljištu sve više karakterišu sudari oklopne i druge borbene tehnike, dok na brdsko-planinskom zemljištu dominantnu ulogu ima lako pešadijsko naoružanje. Brdske jedinice naoružavaju se lakom borbenom tehnikom, a u poslednje vreme porasla je i uloga helikoptera za borbene i druge svrhe.¹ Ipak savremeno lako pešadijsko naoružanje, u svim pešadijskim jedinicama, i dalje je najmasovnije, a njegov primat u bliskoj borbi nezamenljiv.

Vatra je osnovni elemenat u borbi, a svi ostali elementi imaju ulogu da doprinesu njenoj efikasnosti. Prema tome, koliko i kakve vatre se može postići — glavno je pitanje taktike, a posebno bliske borbe. Sistem vatre predstavlja jedinstvenu i međusobno usklađenu celinu i prirodno je da uspeh zavisi, pre svega, od mase, efikasnosti i stepena organizovanosti vatre. Pored toga, očigledno je da na ravničastom zemljištu dominantnu ulogu ima protivoklopna, a na brdsko-planinskom — streljačka vatra. Razume se da uspeh vatre u svim slučajevima zavisi i od drugih faktora, pre svega od zapreča-

¹ Vidi *Vojni glasnik* br. 4/1965.

vanja, utvrđivanja, sposobnosti za adaptacije i prilagođavanja u toku borbe i slično.

Solidno poznavanje neprijateljskih borbenih sredstava, njihovih taktičko-tehničkih osobina i mogućnosti i načina upotrebe u borbi — jeste osnovni preduslov za preduzimanje adekvatnih protivmera. Bez toga se izlaže rizicima, improvizacijama, raznim iskušenjima i to obično kada je najteže — u špici bliske borbe.

Osnovni problemi sa kojima se trenutno susreću niže pešadijske jedinice u bliskoj borbi mogli bi se svesti na nekoliko osnovnih zaključaka.

Prvo, mali broj oruđa za efikasna dejstva na odstojanjima od 500 do 1.000 m.

Drugo, potreba za tenkovima u pešadijskim jedinicama za blisku borbu je sve veća i to u svim borbenim radnjama, gde god to zemljište omogućava. Učešće tenkovske čete u pešadijskom bataljonu u bliskoj borbi, po progresivnoj skali, podiže njegovu borbenu sposobnost, vatrenu moć i što je najvažnije, žilavost u borbi. U vezi sa ovim opravdano se postavlja pitanje: koliko je celishodno držati sve ili veći deo tenkova u rezervi, čak i u slučajevima gde zemljište ne omogućava njihovu efikasnu upotrebu u masi, a dotle se pešadijske jedinice hrvu sa tehnički nadmoćnim neprijateljem? Dalje, postoji i realna verovatnoća da tenkovi pretrpe i veće gubitke dok se nalaze u dubini ili za vreme pokreta do uvođenja u borbu, nego kada se nalaze neposredno u borbenom poretku pešadije. Ovo posebno važi kada se radi o odbrani. Reč je, dakle, o načinu upotrebe tenkova koji se nalaze u sastavu pešadijskih jedinica i izgleda da to služi preispitivanja, posebno kada se radi o odbrani.

Treće, preciznost vatre iz lakog pešadijskog naoružanja još nije zadovoljavajuća i sporo se tu oseća napredak. Mislim da se iz više razloga ne bismo mogli oslanjati na masovnost vatre i tu tražiti kompenzaciju za preciznost. Preciznost treba da bude osnovna odlika vatre, jer to znači: za kraće vreme i sa manjom količinom municije naneti veće gubitke protivniku, što manje vlastitih gubitaka, a to je i osnovni preduslov za konačni uspeh.

Još se oštrije postavlja problem uspešne vatre pri dejstvima noću, o čemu je nešto više rečeno u članku.

Četvrto, pri utvrđivanju, zaprečavanju i savlađivanju prepreka, jedinicama koje prve stupaju u blisku borbu potrebno je što više pružiti pomoć u inženjerskim mašinama, jer je rad bez mašina toliko spor da one nisu u stanju stvoriti ni najelementarnije preduslove za uspešno vođenje borbe.

Pukovnik
Luka ANĐELIĆ